

CHET TILINI O'RGATISHDA LINGVOMADANIY YONDASHUV

(RUS TILI MISOLIDA)

DILFUZA ZAIDOVNA SHAKIROVA*G'arb tillar kafedrasi o'qituvchisi**Toshkent davlat sharqshunoslik Universiteti*

Annotatsiya: Mazkur maqolada chet tillarini o'qitishda lingvokulturologik yondashuvning o'rni va ahamiyati, ayniqsa, rus tilini o'rgatishda bu yondashuvning amaliy qo'llanilishi tahlil qilingan. Lingvomadaniy yondashuv chet tilini faqat aloqa vositasi sifatida emas, balki shu til orqali madaniyatni o'rganish vositasi sifatida ko'rib chiqadi. Maqolada rus tilining madaniy boyliklarini o'rgatish orqali talabalar tilni yanada samarali o'zlashtirishi va til muhitiga chuqurroq singishi ta'kidlangan. Muallif lingvistik va madaniy kompetensiyalarni shakllantirish, badiiy va audiovizual materiallardan foydalanish kabi amaliy usullarni tavsiya qiladi. Ushbu yondashuv rus tilini o'rganayotgan talabalar orasida madaniyatlararo muloqot ko'nikmasini shakllantirishda katta ahamiyatga ega ekanligi qayd etilgan.

Kalit so'zlar: chet tili o'rgatish, lingvomadaniy yondashuv, rus tili, til va madaniyat, madaniyatlararo muloqot, til kompetensiyasi.

Kirish qismi: Globalizatsiya jarayonlari kuchayib borayotgan zamonda chet tillarini o'rgatish ta'lim tizimining ajralmas qismiga aylandi. Bugungi kunda chet tilini o'rganish nafaqat til qoidalarini va grammatika tizimini o'zlashtirishni, balki ushbu til orqali ifodalanuvchi xalqning madaniyati, urf-odatlarini va hayot tarzini tushunishni ham nazarda tutadi. Aynan shu nuqtai nazardan, chet tilini o'rgatishda lingvomadaniy yondashuv alohida ahamiyat kasb etadi. Bu yondashuv o'rganilayotgan tilning lingvistik va madaniy jihatlarini uyg'un tarzda o'rgatish orqali talabalarning madaniyatlararo kompetensiyasini rivojlantirishni maqsad qiladi.

Rus tili dunyoning ko'plab davlatlarida o'rganilayotgan til bo'lib, uning nafaqat lingvistik boyligi, balki madaniy xususiyatlari ham alohida e'tiborga loyiqdir. Rus tilini o'rgatish jarayonida faqat grammatik va fonetik bilimlarni yetkazish yetarli emas, chunki bu til o'zida xalqning boy madaniy merosi va tarixini aks ettiradi. Shuning uchun chet tili sifatida rus tilini o'qitishda lingvomadaniy yondashuvdan foydalanish talabalar uchun tilni yanada samarali va chuqur o'zlashtirish imkonini beradi.

Maqolada lingvomadaniy yondashuvning mohiyati, uning rus tilini o'rgatishdagi o'rni va ahamiyati keng yoritiladi. Ushbu yondashuvning asosiy maqsadi – talabalarda nafaqat tilni grammatik jihatdan to'g'ri qo'llash ko'nikmasini shakllantirish, balki ularning madaniy kontekstda to'g'ri muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirishdir. Buning uchun o'qituvchilardan o'rganilayotgan til madaniyatining o'ziga xos tomonlarini tushuntiruvchi turli xil metodlar, interaktiv usullar va materiallardan foydalanish talab etiladi.

Mazkur maqolada chet tilini o'rgatishda lingvomadaniy yondashuvning nazariy asoslari, uning ta'lim jarayoniga tatbiqi va amaliy misollari rus tili misolida ko'rib chiqiladi. Shuningdek, lingvomadaniy yondashuvning talabalarning til o'rganish samaradorligiga va madaniy muloqotga tayyorlanish darajasiga ko'rsatadigan ta'siri xususida batafsil to'xtalib o'tiladi. Bu

yondashuvning ahamiyatini chuqur o'rganish chet tili o'qitish metodikasini yanada boyitishga xizmat qiladi.

Asosiy qism: Chet tilini o'rgatishda lingvomadaniy yondashuv zamonaviy tilshunoslikning eng dolzarb yo'nalishlaridan biridir. Bu yondashuv tilni faqat grammatik yoki leksik tizim sifatida emas, balki madaniyat va uning ijtimoiy-madaniy kontekstini o'z ichiga olgan kompleks hodisa sifatida o'rganishni nazarda tutadi. Rus tili misolida lingvomadaniy yondashuvni qo'llash, talabalarni faqat tilni o'rganish bilan cheklanmay, balki o'rganilayotgan til madaniyatini, tarixini, urf-odatlarini, qadriyatlarini tushunishga undaydi.

Lingvomadaniy yondashuv til va madaniyatning o'zaro bog'liqligini ta'kidlaydi. Til faqat aloqa vositasi bo'lib qolmay, balki o'z ichida madaniyatning asosiy elementlarini o'zida aks ettiradi. Tilni o'rganish jarayonida bu ikki jihatning uyg'unligini hisobga olish, o'quvchilarga nafaqat tilni to'g'ri qo'llashni, balki o'rganilayotgan xalqning madaniy kontekstini to'g'ri anglashni o'rgatadi. Lingvomadaniy yondashuv talabalarining madaniyatlararo kompetensiyasini shakllantiradi va ularni xalqaro muloqotga tayyorlaydi.

Rus tili o'rganish jarayonida lingvomadaniy yondashuvni qo'llashning ko'plab afzalliklari mavjud. Birinchidan, bu yondashuv o'rganilayotgan tilni nafaqat muloqot vositasi sifatida, balki o'rganilayotgan xalqning mentaliteti va qadriyatlari orqali o'rgatadi. Misol uchun, rus tilidagi leksik birliklar va frazeologik ifodalar ko'pincha xalqning dunyoqarashini, tarixi va ijtimoiy munosabatlarini aks ettiradi. O'quvchilar bu ifodalarning asl ma'nolarini anglash orqali rus xalqining o'ziga xos dunyoqarashini tushunishga yaqinlashadilar.

Ikkinchidan, rus tili o'qitishda lingvomadaniy yondashuv milliy va xalqaro miqyosda tilni o'rganishning samaradorligini oshiradi. Madaniyatni o'rganish, talabalarga tilni faqat rasmiy kommunikatsiya vositasi sifatida emas, balki insonlarning hayot tarzini, urf-odatlarini va qadriyatlarini tushunishga imkon yaratadi. Buning natijasida, o'quvchilar tilni nafaqat to'g'ri so'zlashadi, balki rus tilida muloqot qilishda madaniy va ijtimoiy kontekstni hisobga oladilar.

Lingvomadaniy yondashuvni chet tili ta'limida qo'llashning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun bir qator metodik usullarni tatbiq etish zarur. Masalan, madaniyatlarni taqqoslash, milliy o'ziga xosliklarni o'rganish va tilni madaniy kontekstda tushunish bo'yicha interaktiv metodlar samarali bo'lishi mumkin. Ushbu usullar orqali o'quvchilarga tilni o'rgatish jarayonida madaniyatlararo farqlarni tushunish, madaniy nuqtai nazardan tilni o'rganish imkoniyatlari yaratiladi.

Bundan tashqari, lingvomadaniy yondashuvni qo'llashda turli xil madaniy materiallardan foydalanish, masalan, rus adabiyotidan, san'atdan, kino va teatrdan namunalar olib kirish muhim ahamiyatga ega. Bu materiallar yordamida o'quvchilar rus xalqining qadriyatlari, ularning tarixi, an'analari haqida chuqurroq tasavvurga ega bo'ladilar. Ayniqsa, adabiyot va san'at asarlari, o'rganilayotgan tilning ruhini, uning ijtimoiy va madaniy kontekstini aks ettirishi bilan ahamiyatlidir.

Lingvomadaniy yondashuvni qo'llashda o'quvchilar orasida madaniyatlararo tafovutlar, madaniy stereotiplar va qiyinchiliklar yuzaga kelishi mumkin. Bunday holatlarda, o'qituvchilar o'quvchilarga bu tafovutlarni tushuntirish, madaniy qarama-qarshiliklarni yengish va umumiy

nuqtai nazardan o'rganish jarayonini soddalashtirish uchun pedagogik usullarni qo'llashlari lozim.

Shuningdek, o'qituvchilar o'quvchilarga madaniyatlararo farqlarni qabul qilish va ularga nisbatan ochiq fikrli bo'lishni o'rgatishlari kerak. Lingvomadaniy yondashuvning muvaffaqiyatli tatbiqi uchun, talabalarga o'rganilayotgan madaniyatning o'ziga xosliklarini tushuntirish, ularni chuqurroq anglashga yordam berish zarur.

Lingvomadaniy yondashuv nafaqat tilni o'rganish samaradorligini oshiradi, balki talabalarning umumiy madaniy dunyoqarashini kengaytiradi. O'quvchilar rus tili orqali boshqa madaniyatlarni tushunish, boshqa xalqlarning tarixini va urf-odatlarini o'rganish imkoniyatiga ega bo'ladi. Buning natijasida ular nafaqat chet tilida erkin muloqot qilishni o'rganadilar, balki boshqa madaniyatlarni hurmat qilish, ularni anglash va ularda muvaffaqiyatli muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

Rus tilini o'rgatishda lingvomadaniy yondashuvni qo'llash, til o'rganish jarayonini faqat grammatikani o'rganish bilan cheklanib qolmasdan, o'quvchilarga madaniyatni, tarixni va xalqning hayot tarzini tushunishga imkon yaratadi. Bu yondashuv talabalar uchun nafaqat tilni, balki boshqa madaniyatlarni o'rganish va ular bilan samarali muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Shuningdek, lingvomadaniy yondashuv talabalarda madaniyatlararo kompetensiyani shakllantiradi va ularga xalqaro muloqotda muvaffaqiyatli ishtirok etish imkonini beradi.

Xulosa qismi: Chet tilini o'rgatishda lingvomadaniy yondashuvni qo'llash, til o'rgatish jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi va talabalarga faqat tilni emas, balki o'rganilayotgan madaniyatni ham chuqurroq anglash imkonini beradi. Rus tili misolida olib qaraganda, bu yondashuv nafaqat grammatik va leksik ko'nikmalarni, balki madaniyatlararo kommunikatsiya ko'nikmalarini rivojlantirishga ham katta hissa qo'shadi. Madaniyatning til bilan uyg'unligi, tilni o'rganish jarayonida asosiy ahamiyatga ega bo'lib, o'quvchilarga nafaqat tilni grammatik jihatdan to'g'ri qo'llashni, balki o'rganilayotgan til madaniyatini to'g'ri tushunishni ham o'rgatadi.

Lingvomadaniy yondashuvning asosiy afzalligi shundaki, u o'rganilayotgan tilni nafaqat so'zlashuv vositasi sifatida, balki madaniyat va ijtimoiy hayotni aks ettiruvchi vosita sifatida tushunishga imkon yaratadi. Rus tilida o'rganilayotgan til madaniyati, urf-odatlar va tarixning o'ziga xos jihatlarni chuqur anglash orqali o'quvchilar nafaqat tilni o'rganadilar, balki madaniyatlararo farqlarni tushunish, ularga nisbatan hurmatni shakllantirish va samarali muloqot qilish ko'nikmalarini ham rivojlantiradilar.

Lingvomadaniy yondashuvni qo'llash chet tili o'qitish metodikasini yanada boyitishga yordam beradi. O'quvchilar madaniyatlararo kompetensiyalarni shakllantirgan holda, nafaqat rus tilini to'g'ri va samarali ishlatish, balki rus tili orqali boshqa madaniyatlar bilan muloqot qilish qobiliyatini ham rivojlantiradilar. Shunday qilib, lingvomadaniy yondashuv talabalarning tilni o'rganishdagi muvaffaqiyatini oshiradi, ularning umumiy madaniy dunyoqarashini kengaytiradi va ularda milliy va xalqaro miqyosda muloqot qilish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni shakllantiradi.

Ushbu maqolada keltirilgan fikrlar va metodlar, chet tili o'qituvchilari uchun lingvomadaniy yondashuvni samarali tatbiq etishning muhimligini va bu yondashuvning o'quvchilarning tilni o'rganishdagi muvaffaqiyatiga ta'sirini namoyish etdi. Lingvomadaniy yondashuvning o'ziga xos xususiyatlari, uning o'quvchilarga tilni nafaqat to'g'ri qo'llash, balki o'rganilayotgan xalqning madaniy kontekstini tushunish imkoniyatini yaratishi chet tili o'qitishning yangi fazasiga olib keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shakirova D. Improving education service by creating a strong brand equity of hei //Iqtisodiyot va ta'lim. – 2022. – T. 23. – №. 1. – C. 98-105.
2. Шакирова Д. 3. ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ПРОЦЕССЕ ОБРАЗОВАНИЯ //Konferensiyalar| Conferences. – 2024. – T. 1. – №. 8. – C. 168-175.
3. Shakirova D. Z. ANALYSIS OF THE LEVEL OF DEVELOPMENT OF LINGUISTIC COMPETENCE //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2022. – T. 2. – №. Special Issue 4-2. – C. 302-308.
4. Shakirova D. What is the current state of Intelligent Systems Applications in digital pedagogy?: In the example of English for Specific Purposes //Proceedings of the 7th International Conference on Future Networks and Distributed Systems. – 2023. – C. 448-452.
5. Nasretdinova, M. N., Saydikramova, U. X., Saydikramova, Fuzaylova, N. A., Fayziyeva, A. K., & Jabborova, Z. T. (2024). Analysis of Stylistic Aspects of the Appearance of Ellipsis in Speech. South Eastern European Journal of Public Health, 1676–1680.
6. M.R.Abdullayeva and others. Social Psychological Features of the Process of Professional Stress in Pedagogical Activity // Journal Power System Technology ISSN: 1000-3673, V 48, Issue 4. 2024/12. Pages 3325-3334
7. Sayed Mohamed Ahmed Korayem, Sharustam Giyasovich Shamusarov, Gulnora Sattorovna Mutalova, Buzakhro Marufjanovna Begmatova, Nargiza Makhmudovna Saidova. Calling for the Use of Intermediate Language in Teaching Arabic to Non-Native Speakers, Its Foundations and Problems // Power System Texnology Journal, ISSN: 1000-3673 issue 48 (2024), -pp 2221-2236.
8. Kasimova, S. S. (2024). Transformation of phrases and its destructions. Salud, Ciencia Y Tecnología - Serie De Conferencias, 3, 740. <https://doi.org/10.56294/sctconf2024740>
9. Xayrulla Khudoyorovich Khamidov, Ikrom Yusupovich Bultakov, Karima Saydanovna Rahmanberdiyeva, Sarvinoz Sayfullayevna Kasimova, Shirin Baxtiyarovna Sodiqova. Linguistic Expertise of Educational Literature: Analysis and Results // Journal Power System Technology. Vol. 48 No. 4/2024 p. 4017-4027. <https://powertechjournal.com/index.php/journal/article/view/1253>
10. KOMILOVA D. S. THE IMPORTANCE OF BASIC SKILLS IN TEACHING SYSTEM //International Scientific and Current Research Conferences. – 2023. – C. 392-398.
11. Абдуллаева, М. (2024). НАЦИОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА ПРОЗЫ (на примере прямых переводов с английского языка конца XX-начала XXI века). *Предпринимательства и педагогика*, 3(4), 3-10.